

Commando Pieters

SS-terreur in zicht van de bevrijding

Witte Huis uitvalsbasis * Acties in Loosdrecht, Hilversum en Laren

Loosdrecht * Arm Loosdrecht. In de allerlaatste weken van de Tweede Wereldoorlog strekte er een kleine elite-eenheid van het nazi-keurkorps SS neer. De SS'ers zaaiden dood en verderf, in de eerste plaats in Loosdrecht zelf, maar ook in Hilversum en Laren. De 32 leden van het commando-Pieters namen vrijdag 13 april 1945 hun intrek in hotel-restaurant Het Witte Huis in Loosdrecht, preciezer: in de Boomhoek. Ongeveer drie weken zouden ze van daaruit hun terreur uitvoeren. 46 onderduikers en verzetsmensen namen ze gevangen, velen van hen werden gefolterd, één vermoord. Het is een verbijsterende geschiedenis. Hans Pieters en de zijnen waren, de oprukkende geallieerden ont-

Vlak voor de Duitse capitulatie terroriseerde een groep SS'ers deze regio vanuit het Witte Huis in Loosdrecht. Deze bloedstollende geschiedenis, tot nu toe slechts fragmentarisch beschreven, doet Stijn Wiegierink nu in een nieuw boek uitputtend uit de doeken.

Nieuw Loosdrecht. Het Witte Huis terras.

Het Witte Huis voor de oorlog, gezien vanaf de plas.

glippend, eerst over de oostgrens Nederland binnengetrokken om Brummen (bij Zutphen) te teisteren. Vervolgens waren ze doorgetrokken naar Loosdrecht. Wetende dat het einde van de oorlog aanstaande was, maakten ze nog fanatiek jacht op mensen, mishandelden ze hun gevangenen en zorgden ze er in een aantal gevallen voor dat hun slachtoffers de bevrijding niet haalden. Op het oorlogsmonument in Loosdrecht staat een naam: Lion Polak. In Middelburg staat op een oorlogsmonument een naam: Lion Polak. In Loosdrecht was hij omgebracht. Lion Polak was slechts 19 jaar toen leden van het commando-Pieters hem, na een ondervraging met zware mishandelingen, 'met de kop naar beneden' de kelder in smeten waar zich andere gevangenen bevonden. „Ik was met mijn kinderen in de kelder, toen Dijkstra (schuilnaam van

Polak, RF) op de vloer van de kelder terecht kwam met het hoofd op de stenen”, getuigde later Suze Kanne-gijter-Abas. „Hij kreunde nog even, maar was even later dood. Ik vermoed dat hij zijn nek heeft gebroken. Over het hele lichaam was hij gewond door de vele mishandelingen.” Lion Polaks stoffelijk overschot werd gedumpt in de Breukelveensche Plas (de Stille Plas), maar werd op 11 mei, na de bevrijding, weer ontdekt en boven water gehaald. Lion Polak was een van de 46 mensen die SS'er Hans Pieters en de zijnen in de laatste oorlogsweken oppakten en in Het Witte Huis martelden. Op zichzelf is dat geen nieuwe geschiedenis. In 1995 verscheen het boek 'Over leven: Herinneringen aan de oorlogsjaren 1940-1945 in Gooi, Eemland en Vechtstreek'. Toenmalig verslaggever van deze krant Evert van Tijn schreef daarvoor de bijdrage 'Viel Witte Plekken in affaire Het Witte Huis'. Die witte plekken zijn nu grotendeels weggewerkt door Stijn Wiegierink. Van zijn hand verscheen afgelopen vrijdag het boek 'Het commando-Pieters. Hollandse SS'ers in Brummen en Loosdrecht april-mei 1945'. Anders dan eerdere auteurs over deze episode heeft Wiegierink langdurig gespot in de relevante dossiers in het Centraal Archief Bijzondere Rechtspraak in Den Haag. Het heeft een enorme hoeveelheid grote en kleine feiten opgeleverd over wat er in Het Witte Huis is gebeurd en over wat er van daaruit ondernomen.

Marteling
Van de details die Wiegierink heeft opgediept is het ene zo mogelijk nog afschuwelijker dan het andere. De hoeveelheid getuigenissen over marteling en andere onmenselijkheid is zo overvloedig dat het verstand er bijkans bij stilstaat – ware het niet dat we inmiddels wel weten tot welke gruweligheden de mens in staat is. Homo homini lupus, zelden de Romeinen al: de ene mens is voor de andere mens een wolf. Ter illustratie enkele citaten. „Ik heb tot driemaal toe drie klappen aan een stuk door gehad, bij de vierde maal liep bij mij de ontlasting af,

de chauffeur dreigde mij toen dat als het op de grond kwam ik het op moest eten”, verklaarde Lodewijk Greinen na de oorlog. „Van de Loo sloeg mij daarna herhaalde malen en met kracht met de ploertendoder op mijn sleutelbeenderen, borst, rug en schouders, zodanig hard, dat deze lichaamsdelen geheel werden opengereten en het bloed langs mijn lichaam naar beneden liep.” Jacob Niewold: „Eerstgenoemde bond mij toen een doek om mijn 'balzak' en stak door de knoop, welke hij had gelegd, een stokje. Hierna gaf de chef het bevel 'dreuen', waarop Pieters de doek aandraaide, ten

gevolge waarvan ik hevige pijn leed en het al spoedig uitschreeuwde van de pijn.” Max Kannegijter, toen het gebeurde negen jaar: „Toen wij (Max en zijn 11-jarige broer David, RF) in ons zomerhuisje waren (met SS'er Van de Loo, RF), moesten wij ons geheel ontkleden. Nadat wij dit hadden gedaan nam Van de Loo mij mee naar een andere kamer en daar heeft hij mijn 'piemelkje' in zijn handen genomen en daaraan gevoeld.” Laten we maar ophouden, een langere opsomming wordt misselijkmakend, het beeld is wel duidelijk. In en vanuit Het Witte Huis zijn Pieters en zijn trawanten beestachtig

tekeer gegaan. Behalve van beulswerk was ook sprake van verdinkingen van verraad. Vier mensen in de Loosdrechtse periode zouden zich – mogelijk – aan verraad schuldig hebben gemaakt. In de Tweede Wereldoorlog was dat geen ongewoon verschijnsel. **Schimmig**
De eerste arrestanten zouden Pieters in Loosdrecht in handen zijn gespeeld door een zeer schimmige figuur: Alphons/Fons Verhoeven/Verhoef. Naar deze man heeft de Politieke Recherche Afdeling van de politie Amsterdam na de oorlog

vruchteloze naspeuringen gedaan. De zoektocht liep dood, de man leek van de aardbodem verdwenen. NSB'er Hendrik van Tent, een in Loosdrecht verzeeide Amsterdammer, was eveneens verdacht. Politieonderzoek heeft echter geen enkel aanwijsbaar geval van verraad opgeleverd. Dat geldt ook voor Hilversummer Hendrik van Berkel, wiens zoon Christiaan bij Pieters in het commando zat. Naar een mogelijke verradersrol van deze NSB'er heeft de politie naspeuringen gedaan, zonder echter met bewijzen of zelfs maar stevige aanwijzingen tegen Van Berkel senior te komen.

Tot slot is onderzoek gedaan naar de rol van Laarder Cyriel Bleckrode, die op 24 april 1945 de weg had gewezen naar diverse adressen in Laren waar mensen huisden voor wie het commando-Pietersse belangstelling had. Hij heeft, concludeerden zowel de politie als enkele mensen die zelf de dupe waren, weliswaar enige informatie losgelaten, maar uit vrije wil niks gezegd. En wat hij heeft gezegd, concludeerde de Hilversummer onderzoeker Koning, was hem 'door mishandeling afgeperst'. Stijn Wiegierink: 'Het commando-Pieters. Hollandse SS'ers in Brummen en Loosdrecht april-mei 1945'. Uitgeverij Aspect, € 24,95.

Hans Pieters in 1943. FOTO BUNDESAIRCHIV

Commando van vooral Nederlanders

Het SS-commando-Pieters bestond uit 32 leden: dertig mannen en twee vrouwen. De vrouwen waren Ria de Graaf uit Gouda, die voor radioverbindingen met de Duitsers zorgde, en keukenhulp Inge Baak uit Den Haag. Van de 55-mannen waren er 22 Nederlanders, zes Duitsers en twee Belgen. De hoogste in rang was commandant Pieters: SS-Untersturmführer (in andere legers: tweede luitenant). Verder waren er acht SS-Oberscharführer, een Oberjunker (vergelijkbaar met de rang Scharführer), acht SS-Unterscharführer, twaalf SS-Rottenführer, tien SS-Sturmmänner en acht SS-Schützen. Ria de Graaf was SS-Nachrichtenhelferin, Inge Baak had geen rang. Twaalf commandoleden opereerden onder SS-schuilnamen. Hun echte namen heeft auteur Wiegierink niet kunnen vaststellen. Van zes mannen vermeldt Wiegierink hun plaats van herkomst: Haarlem, Amsterdam (twee keer),

Ook jonge Hilversummer in gelederen

Groningen, Zandvoort en Hilversum. De Hilversummer was Christiaan A. van Berkel, geboren in 1927 en overleden in 2009 of 2010. Niet van ieder commando-lid heeft de auteur de naoorlogse straf kunnen vaststellen. Naast de kogel voor Pieters ging het in de meeste gevallen om gevangenisstraf. De schouwel zwart verknijpt Wilhelm R.C.M. van de Loo is daarnaast tot juni 1956 behandeld in een kliniek in Heiloo. Twee commandoleden zijn uit de gevangenis ontsnapt: Willem Polak (anders dan zijn naam doet vermoeden niet joods) en Haarlemmer Hendrik Kromhout.

Commando Pieters

Lion Polak rond 1942. FOTO SAMUEL POLAK

Zijn misdadigheid weet Pieters aan anderen

Hoewel Andries Jan (Hans) Pieters na de oorlog beweerde spijt te hebben van zijn wandaden, geeft zijn gratieverzoek aan koningin Juliana toch te denken. Op 12 december 1952 verzond hij het naar het ministerie van Justitie. In feite is het één grote verwijzing naar oorzaken buiten Pieters zelf die hem tot zijn oorlogsmisdaden zouden hebben gebracht. Nergens de erkenning dat hij een politiek dwaallicht was, een fanaticus die zich maar al te graag in dienst stelde van het naziregime. Om te beginnen wees hij naar zijn ouders. Het was door hun toedoen dat Pieters op 2 augustus 1916 werd geboren in Leksloela op het Molukse eiland Boeroe, waar zijn vader zendingeling was. Maakt dat iemand tot een SS-beul? Nee, maar Pieters wees er wel op 'dat hij door zijn geboorte en opvoeding in Indonesië (op zijn achtste was het gezin

naar Nederland verhuisd, RF) meer geneigd was Indonesië als zijn eigenlijke vaderland te zien dan Nederland, waardoor de band die hem aan Nederland bond, minder sterk was, dan dit normaliter bij een in Nederland geboren Nederlander kan worden verwacht'. Ook de geallieerden hadden volgens Pieters bijgedragen aan zijn ontsporing. Hij schreef dat hij gedurende zijn detacheringen in Dresden en Berlijn van september 1943 tot december 1944 voortdurend werkte onder de zeer demoraliserende invloed van de zware bombardementen op deze Duitse steden, die een psychose teweeg brachten, 'waarin men in overschilligheid voor het leven en voor morele waarden alle remmen loswierp'. Tot slot hebben de nazi's hem in de verkeerde richting geduwd. Hij wijst erop dat hij hierbij tot excessen is gekomen, 'die alleen verklaard kunnen worden uit een verregaande verwarring en verharding, veroorzaakt door een uiterst harde opleiding, door frontervaringen (bij Leningrad en aan de Oeder, RF) en ervaringen opgedaan gedurende de ontzettende bombardementen'. Bovendien moesten koningin en kabinet niet vergeten 'dat hij toentertijd verblind door propaganda zijn Nederlandse volksgenoten niet meer als zodanig beschouwde, doch slechts als tegenstanders die ieder middel te baat namen en tegen wie ook ieder middel gerechtvaardigd was'.

Antisemiet
In zijn gratieverzoek liet hij onbesproken dat hij zich al in 1936 had ontwikkeld tot antisemiet, dat hij er zelf voor koos in Duitsland te gaan werken, dat hij zelf koos voor toetreding tot de Waffen-SS, dat hij zelf zich in een situatie had gebracht die hij dacht te kunnen oplossen door toetreding tot de keiharde elite-eenheid SS-Jagdverbände, waar hij commandant werd van het Jagdkommando Zepelin ofwel het commando-Pieters. Evenmin vermeldt hij dat zijn commando de wandaden beging in het zicht van de Duitse capitulatie. Ze moesten zich inspannen om de oprukkende Britse en Canadese troepen in het Duits-Nederlandse grensgebied voor te blijven. Hun activiteiten – maar dat vermeldt Pieters evenmin – werden zelfs de beruchte SD-chef Willy Lages in Amsterdam te gortig. Met een opdracht op zak van SS-Führer Heinrich Himmler persoonlijk (zij het een vervalsing omdat het oorspronkelijke document per ongeluk op een Duits bureau in Apeldoorn was blijven liggen) durfde Pieters het echter aan om de Duit-

sers, die eisten dat hij en zijn commando hun activiteiten zouden staken, ongeveer twee weken te trotseren. Dat tijdsbestek valt vrij samen met de tijd dat Pieters en de zijnen in en vanuit het Witte Huis hun terreur uitvoerden in Loosdrecht, Laren en Hilversum. Zijn misdaden kwamen Pieters na de oorlog te staan op de doodstraf. Na een lange weg door de bijzondere rechtspleging werd zijn gratieverzoek afgewezen. Op vrijdag 21 maart 1952 werd hij voor een vuurpeloton gebracht, waarschijnlijk in het duingebied achter de Haagse Van Alkemadedekazerne. Om 06.30 uur werd daar zijn dood vastgesteld. Hij was 35 jaar en de laatste geëxecuteerde Nederlander. Een kwartier later kwam de Duitse SD'er Artur Albrecht daar aan zijn einde. Hij was de allerlaatste van wie in Nederland het doodvonnis werd voltrokken.